

Ο ΜΠΡΑΝΤΕΣ

Δὲν θὰ θελήσω ἐδῶ νὰ κάνω ἀνάλυση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μπράντες, πράγμα ποῦ ὅλες οἱ ἔφημερίδες τῶκαναν αὐτὲς τὶς ἡμέρες, παίρνοντας ἀπὸ τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά καὶ πρόχειρες σημειώσεις. Ὁ Κ. Παλομᾶς ἄλλως τε στὸ «Ἐμπρός» μᾶς ἔκανε μιὰ πλατιὰν ἀνάλυση τῶν ἔργων του. Θὰ θελήσω ἐδῶ μόνο νὰ ρίξω στὸ χαρτὶ μερικὲς πινελιὲς ἀπὸ τὶς ἐντυπώσεις ποῦ πῆρα βλέποντας τὸν ἴδιο τὸν Μπράντες.

Ὁ Μπράντες εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ δεχτεῖ 3—4 φορές στὸ δωμάτιό του· ἐξαιρετικὰ φιλοφρονητικὸς, σὲ δέχεται μὲ ὄλη τὴν εὐγένεια ἐνὸς Εὐρωπαίου καὶ μὲ ὄλην τὴν καλωσύνη ἐνὸς γέρου. Στὴ φυσιογνωμία του ἀπάνω χαραγμένη ἡ σφραγίδα τοῦ πνεύματος· μόλις τὸν ἰδεῖς νοιώθεις ἄθελα κάποιον σεβασμὸ μ' ἑσέα. Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ—σὲ μένα τοῦλάχιστο—θυμίζει ἀμέσως τὸν Ἴψεν, ἂν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι ἐντελῶς ἀλλιόωτα. Ὁ Μπράντες τάχα, μελετώντας τὸν Ἴψεν πῆρε καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, ἢ γὰρ μᾶς Ἴψεν καὶ Μπράντες εἶναι ἀξεχώριστα ἐνωμένοι σὰν τὸν Σολωμὸ καὶ τὸν Πολυλά ;

Στὴν ὁμιλία του, ἐξαιρετικὰ εὐχάριστη, σοῦ ξανοίγεται ὅλη, ἡ πολυτάξηδι καὶ πολυκύμαντη ζωὴ του: ἀνέκοδοτα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ ἔμεινε στὴ Γαλλία, μὲ τὸν Anatol France, μὲ τὸν Κλεμανσώ, στὴν Ἀγγλία, ὅπου κάποτε ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων μὲ καμάρι τοῦ παρουσίασεν ἕναν ἀπὸ ὅλη τὴ Βουλὴ ἀγγλο ποῦ ἤξαιρε γερμανικά, ἀπὸ τὴ Δανία, ὅπου ὄψιμα κι' ἐκεῖ ἀναγνώρισαν τὴν ἀξία του—ὄλ' αὐτὰ περνοῦν στὴν κουβέντα του μὲ ὁμορφους χαρακτηρισμοὺς προσώπων καὶ πραγμάτων.

Ἵστερα ρωτᾷ γιὰ τὴν πνευματικὴ μας ἐδῶ κατάσταση, τοὺς λογοτέχνες μας, τὴ φιλολογικὴ μας κίνηση, ποῦ, δὲν ξαίρω ποιοὶ τοῦ τὴν ἔχουνε ὄχι σωστὰ παραστήσει. Ἐντελῶς δηλ. νεκρὴ κι' ἀδύναμη. Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ὁ Μπράντες ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἰδέα πὼς φτάνει σ' ἕναν ἀγριότοπο· ἀπορεῖ πὼς ἔχουμε μεταφράσει ἀρκετὰ βιβλία τῆς φιλολογίας τοῦ Βορᾶ, τῆς Ρωσίας, ἀπορεῖ πὼς ἕνας Ἑλληνας, ὁ Χρυσάφης, ξαίρει θαυμάσια Σουηδικά, ἀπορεῖ πὼς ξαίρουμε τὰ ἔργα του, ἀπορεῖ...

Στὴν ἰδέα του αὐτὴ φαίνεται βοήθησαν καὶ μερικὰ πράγματα, ποῦ γιὰ μᾶς δὲν κάνουν ἐντύπωση. Ἐναν ὅμως Εὐρωπαῖο ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν τόπο μᾶς ἰδανικῆς καθαριότητος στὸν τόπο τῆς ἰδανικῆς βρώμας, σωματικῆς καὶ ψυχικῆς; μὴν κάνουν ἐντύπωση; Κι' ὁ Μπράντες—αὐτὸ ἄλλως τε τὸ ξαίρουμε ἀπ' ὄλη τὴ ζωὴ του—μᾶς λέει ξάστερα τὰ παράπονά του, ζητώντας ἀπὸ μᾶς καὶ μίαν ἐξήγηση τοῦ πράγματος: γιατί ἄραγε ἐνᾶ εἶχε δώσει συνέντευξη μίαν ὀρισμένην ὥραν σὲ ἕξη δημοσιογράφους, κατένας δὲν ἤρθε νὰ τὸν ἰδεῖ;

Μὲ δειλία τοῦ προβάλλω γιὰ δικαιολογία τὴν πολιτικὴ μας κατάσταση, μὰ ὁ Μπράντες εἶχε ἔτοιμη τὴν ἀπάντησή του:

— Δὲ θὰ μπορούσαν ὅμως μ' ἕνα μπιλλιετάκι νὰ μὲ εἰδοποιήσουν νὰ μὴν περιμένω;

Παραπονιέται ἕστερα πὼς ὅσοι τὸν βλέπουν, τοῦρχονται τυπικοὶ, ἀλύγιστοι. Κι' οἱ νέοι ἀκόμη προσπαθοῦν νὰ ποζάρουν γιὰ σοβαροὶ· μάταια κοιτάζει νὰ δώσει ἕναν εὐθυμο τόνο στὴ συζήτηση· δὲν τολμοῦν νὰ γελάσουν μπροστά του· τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ καταλάβει τὴν ψυχολογία τους: Ἐγὼ θὰ τοὺς ἤθελα πιὸ γελαστοὺς, πιὸ ἀνοιχτόκαρδους.

Προχτεὲς πῆγα πάλι στὸ ξενοδοχεῖο του· τὸν βρήκα ἀδιάθετο ἀπὸ γρίπη, ὄχι ὅμως λιγώτερο διηλεκτικό. Φεύγοντας τοῦ εὐχίθηκα περαστικά καὶ τοῦ εἶπα πὼς ἐλπίζω σὲ λίγες μέρες νὰ εἶναι ἐντελῶς καλά: ὁ Μπράντες σηκώθηκε, στηρίχθηκε στὸν ὄμο μου καὶ εἶπε; Il ne faut pas mon ami esperer, il faut agir.

Αὐτὰ τὰ λόγια δὲν ἔπρεπε νὰ χαραχτοῦν στὴ ψυχὴ κάθε νέου, μάλιστα στὸν τόπον αὐτό, ὅπου τὸ δεινὸ τῆς ἀνατολίτικης κληρονομίας βασιλεύει;

ΙΠΠΟΛΑΥΤΟΣ

ΒΡΑΔΥΝΗ ΘΛΙΨΗ

Τῆς ἀδερφοῦλας μου Μαριῶς.

Σὰ σιδερένιος μ' ἔσφιξες χαλκῶς ἀπόψε,
Θλίψη πικρὴ, ἃ μπορέσεις κόψε
Τὸ κόκκινο τῆς ζήσης μου τὸ νῆμα
Φουρτῶνα γίνου, μανιασμένο κῆμα
Καὶ πνίξε με ἃ μπορεῖς ἀπόψε.

Τί κάθε τόσο ἀπ' τὸ λαιμὸ μὲ πιάνεις
Σὰ λωποδύτης ποῦ ἔστησε κυρτέρι;
Μιὰ καὶ καλὴ ἃ μπορεῖς νὰ μὲ ξεκάνεις
Θὰ σοῦ φιλῶ πεθαίνοντας τὸ χέρι
Ποῦ ἔσφιξε τὸ λαιμὸ σὰ σὲ καρτέρι.

Παραμονέβεις τῆς χαρᾶς μου τὴ σταγόνα
Ποῦ κλέβω ἀπ' τὴ φιλαργυρη κλεψύδρα
Τῆς μοίρας· καὶ νὰ σου ξεπροβέλεις σὰ γοργόνα
Μὲ τὶς ἐνιά σου κεφαλὰς σὰν ὕδρα
—ψυχὴ μου, θάρρος, μὴν κέφτεις στὰ γόνα.

Φλόμωσε ἀπόψε ἀλάκερο τᾶγέρι
Καὶ σὰν κελλὶ μοῦ εἶναι στενὸ τᾶστῆθι·
Πᾶς μου, ἀδερφοῦλα κάπιο παραμῦθι
Τὴ λήθη ἴσως νὰ φέρει
Κ' ἴσως τὸ φλομομένο διώξει ἀγέρι.

Ἐλα νὰ πᾶμε κόντρα ἐμεῖς στὸν πόνον
Ποῦ σὰ σκυλὶ ἀλυχταῖ στὸ σκυτάδι
Στοῦ Πρίγκηπα Εὐτυχοῦς πᾶμε τὸ Θρόνον
Κι' ἂν εἶν' πλάτυς ὁ Πόνος σὰν τὸν ἄδη
Ἄκόμα πιὸ πλάτυς κι' ὁ οὐρανὸς σὰ χᾶδι.

Μετ' ἠλήνη 1922.

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΑΚΗ.